

Libertatea presei

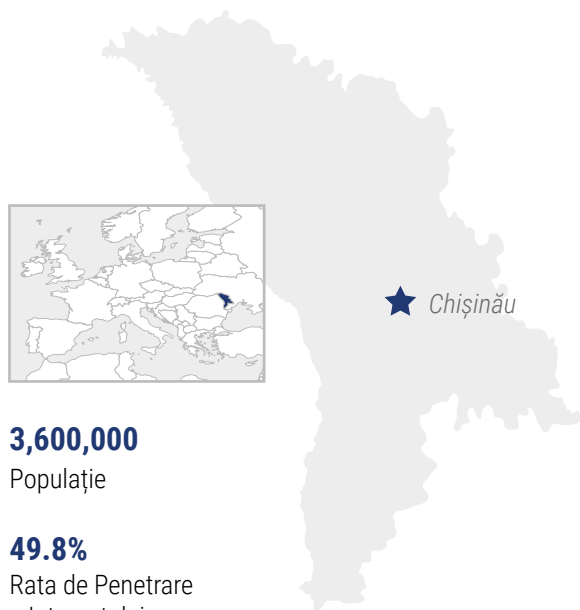
Moldova 2017

Rezumat executiv

În pofida eforturilor organizațiilor societății civile de a încuraja îmbunătățirea legislației și a politicilor în domeniul mass-media, libertatea presei în Republica Moldova încă mai este limitată de legislația mass-media, care este depășită sau slab implementată, precum și de presiunile exercitate asupra jurnaliștilor de către demnitari guvernamentali, proprietari de instituții media și alții. Concentrarea proprietății rămîne o problemă, iar instituțiile mai mici de la nivel local cu greu concurează cu companiile bine-finanțate, controlate de magnați puternici din punct de vedere politic sau de către oligarhi.

În 2016, jurnaliștilor de cîteva ori li s-a interzis accesul la întâlniri aparent publice și alte evenimente. De asemenea, au existat o serie de cazuri, cînd jurnaliștii care relatau despre demonstrații au fost atacați de către protestatari. Reflectarea de către mass-media a campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din 2016 s-a caracterizat printr-un conținut extrem de partizan și dezinformare evidentă.

Grupurile mai active ale societății civile din Moldova au continuat să susțină drepturile jurnaliștilor prin proteste, declarații, monitorizarea presei și alte activități de suport desfășurate pe parcursul anului.

3,600,000

Populație

49.8%

Rata de Penetrare a Internetului

Starea libertății presei

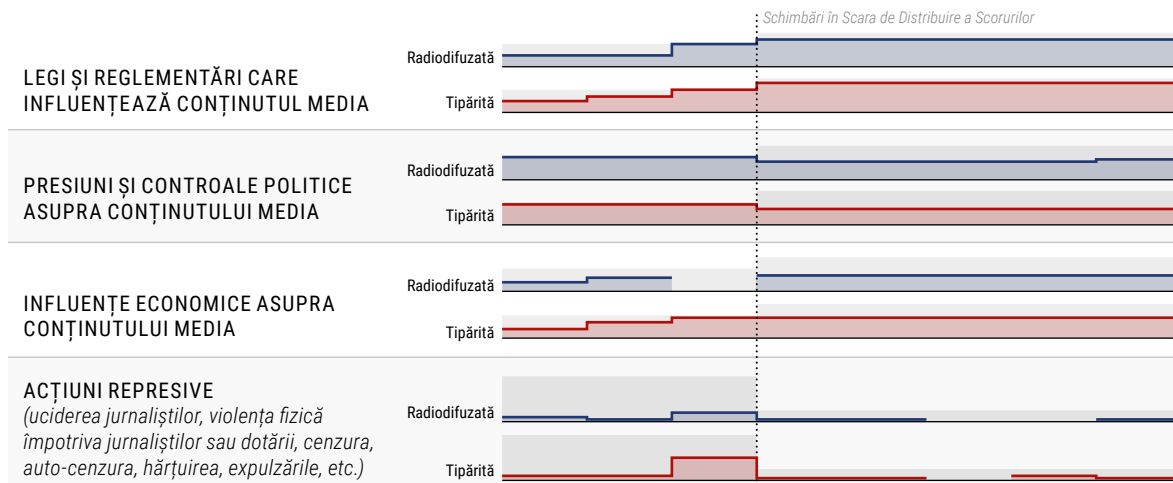
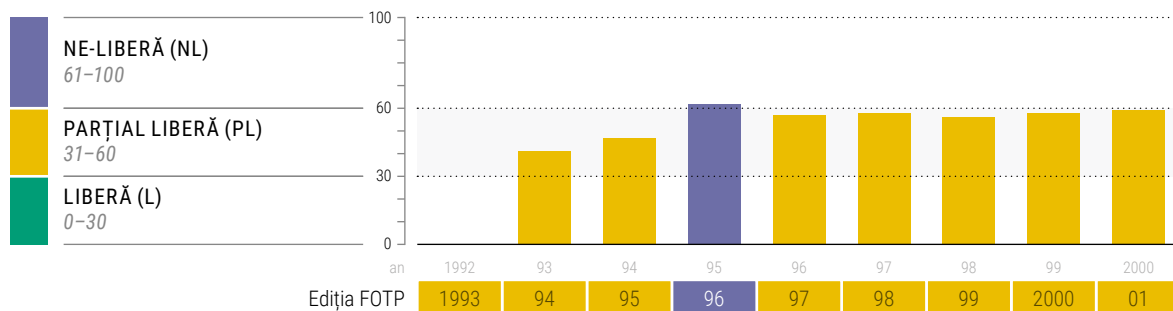
PARȚIAL LIBERĂ

56/100

Scorul libertății presei

SCORUL LIBERTĂȚII PRESEI, 1994-2001

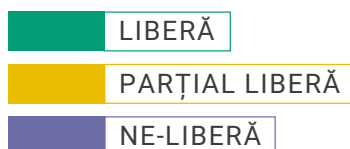
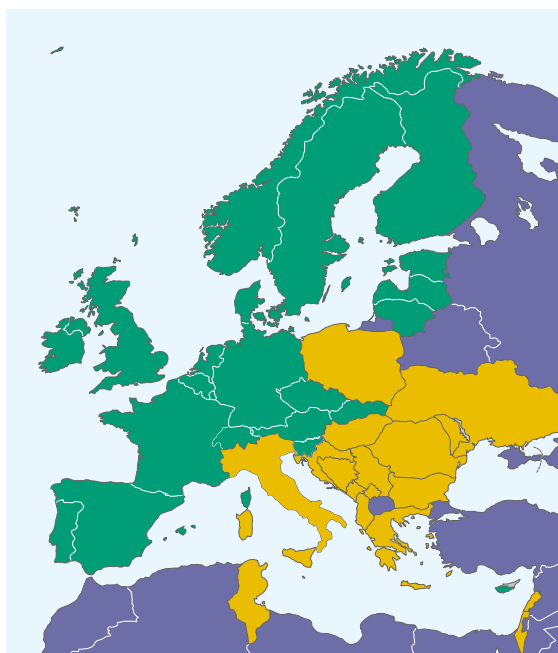

Evoluții-cheie în anul 2016

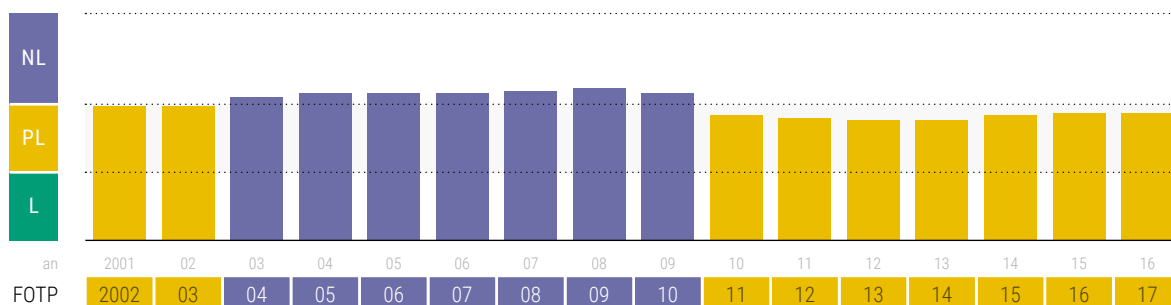
În luna ianuarie, când în fața Parlamentului aveau loc proteste, jurnaliștilor nu li s-a permis să iasă din sala de presă timp de câteva ore, poliția invocând aspecte legate de securitate.

În luna februarie, au fost operate amendamente la Codul Audiovizualului pentru a limita pînă la două numărul de instituții mass-media pe care le poate deține o singură persoană. Totodată, amendamentul nu are efect retroactiv, ceea ce înseamnă că persoanele care dețin deja mai mult de două instituții media nu vor fi afectate de prevederile respective, pînă cînd nu va fi necesară reînnoirea licențelor actuale.

În luna aprilie, jurnaliștilor li s-a permis în cele din urmă să revină în sala de ședințe a Parlamentului, după ce, pe parcursul a doi ani, fuseseră trimiși majoritatea timpului într-o sală de presă echipată cu un flux video privind procedură legislativă.

SCORUL LIBERTĂȚII PRESEI, 2002-2017

MEDIUL JURIDIC

MEDIUL POLITIC

MEDIUL POLITIC

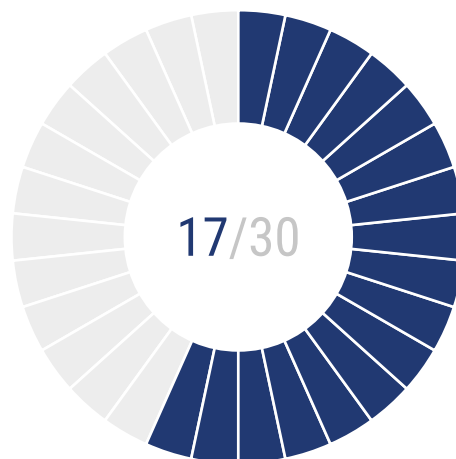
Foto de Centrul pentru Jurnalism Independent

Mediul juridic

Constituția și legile de bază stipulează libertatea de expresie și libertatea presei, dar implementarea deficicientă duce la încălcarea sau neglijarea acestor drepturi în practică. Unele legi, inclusiv prevederile legislației civile privind defăimarea, pot fi folosite pentru a restricționa sau penaliza jurnaliștii, deși în ultimii zece ani utilizarea acestora s-a redus.

Respectarea Legii privind accesul la informație, adoptată în anul 2000, rămâne a fi deficicientă. Jurnaliști, juriști și alți actori interesați au lucrat la elaborarea amendamentelor la această lege. Examinarea majorității propunerilor de către o comisie parlamentară a fost amânată pentru luna noiembrie 2016, însă în acea lună Parlamentul a aprobat un amendament, conform căruia au fost majorate amenzile pentru încălcarea legii – cum ar fi emiterea documentelor ce conțin date false - și a fost redus termenul de care dispun autoritățile pentru a răspunde solicitărilor de informații. Înainte ca prevederile amendamentului să poată intra în vigoare, este necesară elaborarea unor regulamente suplimentare. În altă ordine de idei, legile referitoare la finanțarea campaniilor electorale împiedică accesul jurnaliștilor la informații, inclusiv la rapoartele financiare ale candidaților.

Membrii Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) sunt numiți de Parlament și sunt influențați politic. CCA nu aplică întotdeauna în mod eficient

reglementările privind mass-media, iar în 2016, grupuri de jurnaliști au depus plângeri față de modul de monitorizare de către această autoritate a campaniei electorale; grupurile au declarat că CCA nu a început în timp util operațiunile de monitorizare a mass-media și nu a respectat procedurile corespunzătoare de emiteră a sancțiunilor.

Organizațiile active ale societății civile, care își fac auzită vocea, susțin drepturile jurnaliștilor prin proteste, declarații, monitorizare și acțiuni de suport. Nu există condiții formale pentru a deveni jurnalist sau pentru a practica jurnalismul.

În martie 2016, Guvernul a prezentat un proiect de lege, cunoscut printre detractorii acestuia drept legea "Big Brother", care ar putea facilita cenzura și supravegherea jurnaliștilor din partea statului. Acest

proiect prevede ca furnizorii de servicii internet să colecteze și să păstreze meta-date ale utilizatorilor și i-ar putea permite Guvernului să blocheze accesul la conținutul considerat drept instigator la ură, discriminare sau violență. Această măsură a generat critici puternice din partea grupurilor societății civile, care au evidențiat potențialul de utilizare abuzivă a acesteia și au constatat că contribuțiile lor anterioare la proiectul de lege au fost ignorate. Proiectul de lege urma a fi aprobat la finele anului.

Mediul politic

Instituțiile media sunt utilizate în mod regulat pentru a promova interesele de afaceri sau politice ale proprietarilor lor. Acest lucru a fost evident în reflectarea campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din 2016; rapoartele de monitorizare a mass-media elaborate de Centrul pentru Jurnalism Independent din Moldova (CJI) au constatat că puține instituții au acordat prioritate prezentării informațiilor de interes public. CJI a concluzionat că acoperirea partizană, de rînd cu defăimarea și dezinformarea au contribuit la crearea unui teren pentru joc neloial din partea candidaților.

Jurnaliștii continuă să-și exprime îngrijorările privind politizarea radiodifuzorului public. În altă ordine de idei, în octombrie 2016, Guvernul l-a desemnat în fruntea biroului din Moldova al Companiei de televiziune și radio MIR, un proiect de limbă rusă al Comunității Statelor Independente (CSI), pe Valeriu Reniță, care deținuse anterior funcția de purtător de cuvânt al fostului Președinte, Vladimir Voronin. Reniță l-a înlocuit pe Ion Terguță, cunoscut pentru criticile sale față de Guvern și pentru faptul că demasca influența Guvernului în mass-media.

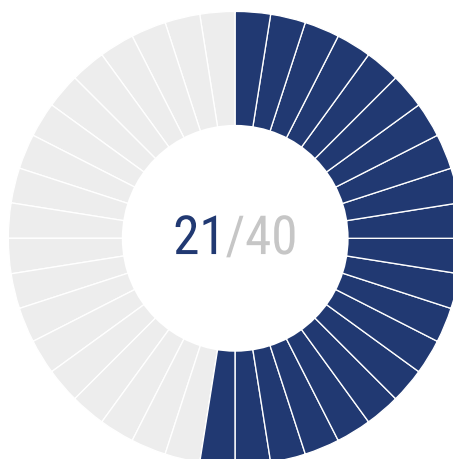
Cenzura directă din partea Guvernului nu este ceva obișnuit. Cu toate acestea, în ianuarie 2016, operatorul național de telecomunicații, Moldtelecom, a blocat emisia citorva canale, care reflectau protestele din fața Parlamentului. Asociațiile jurnaliștilor au exprimat o atitudine sceptică față de afirmațiile ulterioare ale Moldtelecom, precum că fusese ținta unui atac cibernetic. Jurnaliștii care lucrează pentru instituții mass-media, proprietarii cărora intervin în conținutul știrilor, pot recurge la autocenzură pentru a-și păstra locurile de muncă.

Funcționarii împiedică uneori accesul jurnaliștilor la materialele sau evenimentele pe care încearcă să le relateze. În ianuarie 2016, cîțiva jurnaliști au fost temporar încuiați într-un birou de la sediul Partidului Democrat din Moldova (PDM), iar liderii partidului au părăsit între timp clădirea pentru a nu fi luați la întrebări. Tot în acea lună, în timpul protestelor care aveau

loc în fața Parlamentului, jurnaliștilor nu li s-a permis timp de mai multe ore să iasă din sala de presă a clădirii, poliția invocînd aspecte legate de securitate. În martie, unei echipe de televiziune de la Publika TV i-a fost interzis accesul la întrunirile consiliului municipal Bălți și se pare că această interdicție a urmat după ce primarul a declarat că nu a fost de acord cu modul de reflectare a unui eveniment anterior de către acest canal. În iunie, unui jurnalist i-a fost interzisă intrarea la o întâlnire a grupării politice Demnitate și Adevăr, care avea loc într-un centru comunitar orășenesc și a fost alungat cu forța, cînd a încercat să intre fără permisiune. Tot în acea lună, agenții de securitate de la o instanță judecătorească din Drochia au alungat în mod similar un reporter, căruia i-a fost interzis să filmeze în incintă, însă acesta a perseverat în încercările sale de a face acest lucru.

În contextul unor evoluții mai pozitive, în urma protestelor jurnaliștilor și activiștilor, în noiembrie 2016, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a anulat unele restricții privind accesul jurnaliștilor în sediul său. În aprilie, jurnaliștilor li s-a permis finalmente revenirea în sala de ședințe a Parlamentului, după ce, pe parcursul a doi ani, fuseseră trimiși majoritatea timpului într-o sală de presă echipată cu un flux video privind procedură legislativă.

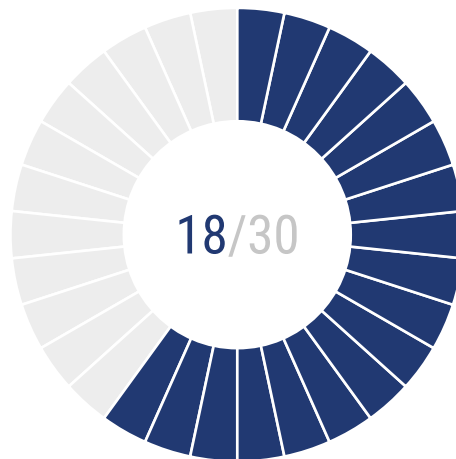
În 2016, jurnaliștii au raportat frecvent cazuri, cînd au fost supuși hărțurii sau au fost atacați în timpul desfășurării activității lor. Jurnaliștii care relateau despre proteste au fost agresați în mai multe rînduri de către participanți, inclusiv în timpul demonstrațiilor desfășurate în ianuarie în fața Parlamentului, cînd unui cameraman i-a fost jefuit echipamentul. Unii jurnaliști s-au confruntat pe parcursul anului cu hărțuire din răzbunare. O reporteră, care a solicitat din partea Ministerului de Interne un comentariu referitor la un caz de acuzație de corupție, a fost ulterior citată la o audiere și a fost avertizată că, în caz de ne-prezentare, ar putea fi obligată să se supună ordinului sau ar putea fi amendată.

Mediul economic

Majoritatea difuzorilor naționali de televiziune și radio se află în proprietate privată, la fel ca și majoritatea agenților de presă și multe ziare. Proprietatea asupra mass-media a devenit un subiect întrucîtva mai clar în 2015, cînd au fost operate amendamente la Codul Audiovizualului, care impuneau companiile de radio și televiziune să-și dezvăluie proprietarii și membrii consiliului. S-a dezvăluit că patru dintre cele cinci posturi de televiziune cu acoperire națională aparțineau lui Vladimir Plahotniuc, un oligarh care este Președintele PDM. Plus la aceasta, deputatul din partea Partidului Liberal-Democrat din Moldova (PLDM), Chiril Lucinschi, a făcut public faptul că este proprietarul a două televiziuni mai mici, TV7 și Bravo. Surse de știri din Rusia și România sunt disponibile în Moldova. Aproximativ 71% din populație a avut acces la internet în 2016.

În luna februarie, Codul Audiovizualului a fost modificat pentru a limita pînă la două numărul de instituții mass-media pe care le poate deține o singură persoană. Totodată, amendamentul nu are efect retroactiv, ceea ce înseamnă că persoanele care dețin deja mai mult de două instituții media nu vor fi afectate de prevederile respective, pînă cînd nu va fi necesară reînnoirea licențelor actuale. Activiștii societății civile au scos în evidență această deficiență în procesul de elaborare a proiectului acestui document, însă preocupările lor au fost ignorate. Eforturile îndelungate de a adopta o

versiune revizuită, mai comprehensivă a Codului Audiovizualului, deja depășit, s-au blocat însă din nou în 2016.

Mass-media private rămîn dependente de subvențiile financiare din partea proprietarilor lor, precum și de companiile și grupurile politice afiliate, mai puțin de publicitatea orientată spre piață și abonamente. Repartizarea publicității și a subvențiilor din partea statului este slab reglementată și adesea netransparentă, fapt care permite agențiilor guvernamentale să favorizeze anumite instituții mass-media.

Presiunile economice au continuat să forțeze instituțiile mass-media să-și reducă costurile pe parcursul anului. Instituțiile mass-media mici, locale se confruntă cu dificultăți în obținerea veniturilor din publicitate și rezistă cu greu concurenței din partea numeroaselor instituții media, deținute de oligarhi și finanțate mai bine.

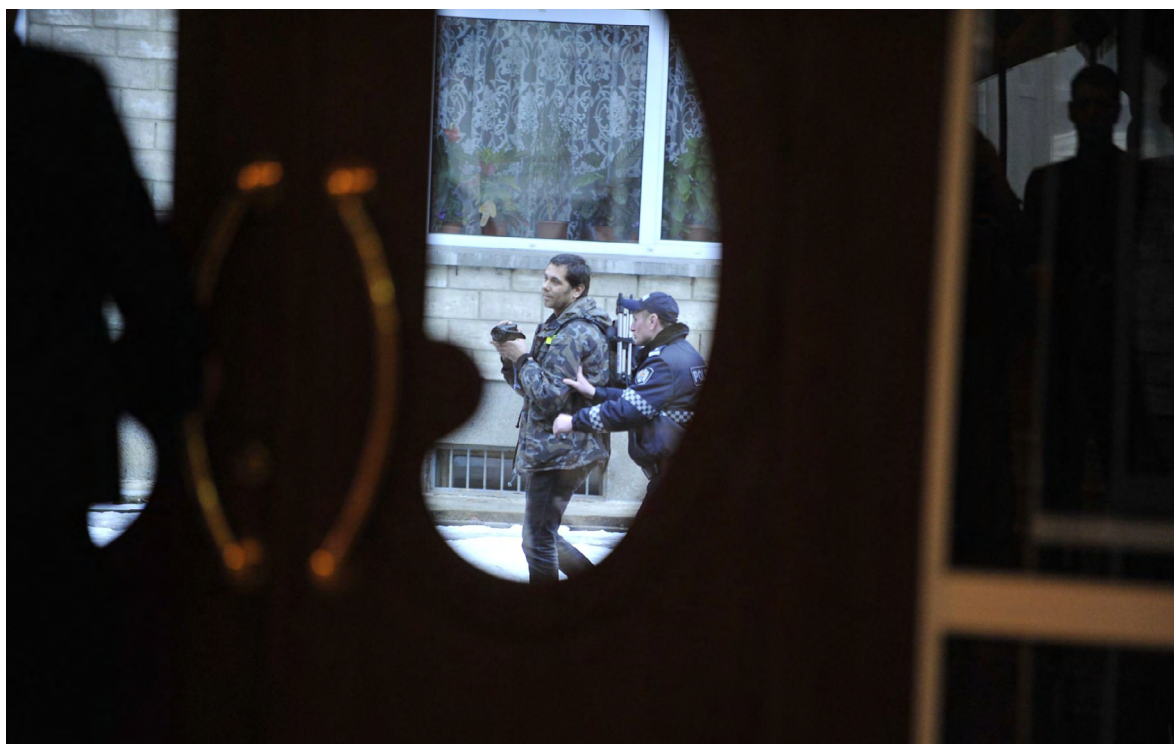

Foto de Constantin Grigoriță